

2019-
2023

Pedagogisk virksomhetsplan for Barnas Hus Gullhella AS

Asker, februar 2019

Innholdsliste

- 1. Innledning**
- 2. Om barnehagen**
  - 2.1 Drift**
  - 2.2 Historikk**
  - 2.3 Avdelingene og personalet**
- 3. Lov om barnehager, Rammeplan for barnehager og kommunale føringer**
  - 3.1 Formål**
  - 3.2 Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver**
  - 3.3 Kommunale føringer og forventninger**
- 4. Visjon og fokusområder**
  - 4.1 Visjonen vår**
  - 4.2 Lek**
  - 4.3 Språk**
  - 4.4 Relasjoner**
  - 4.5 Natur og uteliv**
- 5. Barnehagens progresjonsplaner**
- 6. Rutiner for tilvenning og overganger**
  - 6.1 Tilvenning**
  - 6.2 Overgang fra liten til stor avdeling**
  - 6.3 Overgang barnehage – skole**
- 7. Observasjon**
- 8. Evaluering**
- 9. Foreldresamarbeid**
- 10. Personalsamarbeid**
- 11. Eksterne samarbeidspartnere**
- 12. Barnehagens tradisjoner**
- 13. Barnehagens utviklingsplan/kompetansehevingsplan**
- 14. Duå**
- 15. Barnehagens Årsplan**
- 16. Pbl Mentor**
- 17. Vedlegg 1-9**

Velkommen til Barnas Hus Gullhella

Barnas Hus er en liten, privat barnehage med tilhold i hovedhuset i Bukkemyrveien og i grillhytta med det flotte uteområdet nedenfor Ulfs vei.

Barnas Hus Gullhella AS er en barnehage som drives på ideelt grunnlag, i tråd med barnehagelovens formålsparagraf. Formålet er å gi barn i nærmiljøet en god barndom preget av trivsel, vennskap, lek og læring. Barnehagen drives med en tydelig natur- og friluftprofil, og alle barn vil i løpet av barnehagetiden tilbringe mye tid ute i naturen. Lek, språk, relasjoner og natur er barnehagens gjennomgående fokusområder.

1. Innledning

Virksomhetsplanen er en langsiktig plan som skal gjelde i fem år (2019 – 2023) og synliggjøre driften i barnehagen. Vår virksomhetsplan skal være informasjon til foreldre og andre samarbeidspartnere og fungere som et arbeids-, styrings- og evalueringsverktøy for personalet.

Virksomhetsplanen bygger på Lov om Barnehager og Rammeplanen. Den viser hvordan vi jobber og hva som er spesielt for Barnas Hus. I tillegg til denne planen utarbeider vi hvert år en årsplan, og ukeplaner ligger ute på vår kommunikasjonsplattform Kidplan. Denne er kun tilgjengelig for foreldre i barnehagen. For hvert barnehageår utarbeides en temaplan og en årsoversikt. Temaplanen viser tema og mål for disse gjennom året, mens årsoversikten viser fest- og merkedager, planleggingsdager for personalet og oversikt over når barnehagen er stengt.

2. Om barnehagen

Her presenterer vi barnehagen og her vil dere finne konkret informasjon vedrørende drift, økonomi, historikk, avdelingene og personalet.

Adresse: Bukkemyrveien 3, 1386 Asker.

Telefon: 66761440 (kontor) 91745648 (daglig leder) 98041865 (Karlsvogna) 92252358 (Jupiter) 92244369 (Pegasus)

E-mail: kontor@barnashus.com

Hjemmeside: www.barnashus.com

Åpningstid: 07.15 – 16.45

2.1 Drift

Barnehagen er eiet og drevet av AS Barnas Hus Gullhella. Gullhella Vel har 1/3 del av aksjene, og resten av aksjene er eid av mange private aksjonærer. Styret i Barnas Hus er

valgt av eierne på generalforsamling og består for tiden av 5 representanter. Daglig leder innkaller, redegjør på styremøtene og utfører beslutninger på vegne av styret. Personalet har en representant til stede. Eierstyret har som barnehageeier det overordnede ansvaret for at barnehagen drives i samsvar med gjeldende lover og regelverk, jf. barnehageloven §7 første ledd. Barnehageeier har dermed juridisk ansvar for kvaliteten på barnehagetilbudet (jf. Rammeplanen). Eierstyret er ansvarlig for driften og økonomien og er personalets arbeidsgivere på vegne av eierne.

Barnas Hus Gullhella deler ikke ut utbytte til aksjonærene, og eventuelle overskudd blir ført tilbake i driften. Barnas Hus har en solid og sunn økonomi. Budsjettet blir hvert år utarbeidet av styret i samarbeid med daglig leder og lagt frem for generalforsamlingen til godkjenning.

I tillegg til styret har barnehagen et samarbeidsutvalg (SU) som velges av foreldrerådet. Utvalget består av:

- 2 representanter fra foreldrene
- 2 representanter fra de ansatte
- Daglig leder og representant fra styret stiller ved behov.

Su skal sikre og fremme samarbeidet mellom barnehagen og barnas hjem og fastsette barnehagens årsplan. De skal også planlegge og følge opp dugnadene.

2.2 Historikk:

Barnas Hus på Gullhella ble bygget i 1971. Gullhella og Blakstad husmorlag etablerte park i underetasjen, og hovedetasjen ble brukt som grendehus. Kakeotterier m.m. skaffet utelekeapparater. Bridgeklubben og «eldretreffene» brukte grendehuset jevnlig hver 14. dag i flere år. I 1988 åpnet husmorlaget korttidsbarnehage, og samtidig kom arbeidet i gang med ny modell.

I 1989 ble tilbudet utvidet med heldagsavdeling og familiebarnehage og barnehagen offisielt åpnet. I 1990 ble korttidsavdelingen utvidet til halvdagsavdeling. Familiebarnehagen ble lagt ned sommeren 1992, og i januar 1993 ble åpningstiden på heldagsavdelingen utvidet, ut fra foreldrenes ønsker og behov. Høsten 1996 ble driften endret nok en gang og utvidet til 2 heldagsavdelinger, inkludert korttidsplasser og delte plasser. Parken ble lagt ned og naturavdeling opprettet. Fra og med høsten 2003 var det bare hele plasser på heldagsavdelingene og bare korttidsplasser på naturavdelingen. Fra august 2010 ble naturavdelingen utvidet fra 12 til 18 plasser med full åpningstid, og en av heldagsavdelingene ble gjort om til småbarnsavdeling med 10 plasser. Samtidig fikk vi satt opp en grillhytte ute på lavvoplassen (i tillegg til lavvo).

De fleste barn får i dag en barnehageplass fra de er 1 år. Dette gjør at vi har færre søkere i aldersgruppen 3-5 år, og vi ble høsten 2018 nødt til å gjøre en endring i alderssammensetning og grupper i barnehagen. Vi ser at for å imøtekomme markedet, så er en fleksibilitet rundt dette helt nødvendig. Samtidig er det viktig for oss å ivareta vårt særpreg i form av at vi er en liten barnehage og at vi har en natur- og friluftprofil.

Høsten 2018 fikk barnehagene en ny pedagognorm og en ny bemanningsnorm. Dette har krevd en høyere andel barnehagelærere i vår barnehage, noe som bidrar til å sikre kvaliteten på vårt pedagogiske arbeid.

2.3 Avdelingene og personalet

Barnas Hus har per januar 2019 tre avdelinger. Det er til enhver tid to avdelinger i hovedhuset og en avdeling ute i grillhytta. Årsplanen sier noe om avdelingsinndeling, grupper og personalsammensetning fra år til år.

Organisering

Et kompetent pedagogisk personale er en forutsetning for et barnehagetilbud av god kvalitet (jf. Rammeplanen)

Daglig leder er ansatt i 100 % stilling. Daglig leder er utdannet førskolelærer og har også gjennomført nasjonal styrerutdanning ved BI. Daglig leder har personal-, pedagogisk og administrativt ansvar for hele barnehagen. Daglig leder skal sørge for at barnehagen jobber etter gjeldende føringer og at personalet utvikler en felles forståelse for dette. Daglig leder skal sikre at barnehagen har innarbeidet gode rutiner for samarbeid med skole, helsestasjon, PpT, barnevern og andre aktuelle institusjoner.

4 barnehagelærere i 100 % stilling, hvorav én har videreutdanning i pedagogisk veiledning. 2 pedagoger har hvert år studenter fra barnehagelærerutdanningen ved OsloMet.

Pedagogteamet består av pedagogiske ledere og daglig leder. De pedagogiske lederne har hovedansvar for personalet og barna på sin avdeling. De skal veilede og sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet. De pedagogiske lederne skal lede arbeidet med å planlegge, gjennomføre, dokumentere og vurdere utvikling av arbeidet i barnegruppen eller innenfor de områdene han/hun er satt til å lede.

Fagarbeidere og barneveiledere fordeles ut i avdelingene ut ifra barnegruppene hvert år.

Organisering av avdelinger og personale er nærmere beskrevet for det gjeldende året i barnehagens årsplan.

3. Lov om barnehager, Rammeplan for barnehagen og kommunale føringer

3.1. § 1. Formål

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet,

verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

3.2. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver

Rammeplanen fastsetter utfyllende bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver. Du finner til enhver tid oppdatert versjon av rammeplanen på Udir.no/rammeplan.

Rammeplanens helhetssyn på barn betyr at barns utvikling og læring ses som et dynamisk samspill hvor barn er sosiale aktører. De bidrar til egen og andres læring. Samspill med andre mennesker er avgjørende for barns utvikling og læring.

Rammeplanen gir retningslinjer for barnehagens verdigrunnlag, innhold og oppgaver.

Verdigrunnlag

«Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid. Barndommen har en egenverdi, og barnehagen skal ha en helhetlig tilnærming til barnas utvikling. Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Lek, omsorg, læring og dannelse skal sees i sammenheng» (jf. Rammeplanen).

Barnehagens verdigrunnlag, som beskrevet i rammeplanen, er rettesnoren i alt vårt arbeid. I tillegg til dette har Barnas Hus i mange år jobbet med å fremheve og løfte noen uttalte verdier som vi kjenner er spesielt viktig for oss, i møte med barna, foreldrene og hverandre.

Disse verdiene er likeverd, egenverd, kjærlighet, empati og respekt! I vår hverdag betyr det:

*Likeverd betyr for oss at alle mennesker er like mye verdt, uavhengig av sosial status, kultur og religion. Vi møter barna med tillit og tiltro og viser forståelse for hvert enkelt barns uttrykk. I hverdagen vår jobber vi aktivt med demokratiske prosesser, hvor alle barn blir hørt og kan bidra til å påvirke sin egen og hverandres barnehagehverdag.

*Egenverd sier oss at alle mennesker er verdifulle i seg selv, for nettopp den de er. Det er svært viktig å styrke dette hos barnet. Vi velger å fokusere på og styrke det enkelte barnets iboende gode egenskaper og utvikle disse i et tett samspill med hjemmet. At du er den du er, her sammen med oss, er viktig for oss.

***Kjærlighet** er verdens viktigste verdi! Alle mennesker trenger kjærlighet, især de som vokser opp. Kjærlighet kommer i mange former, men handler for oss aller mest om å bry seg og kunne gi varme til de rundt oss. Alle vi som jobber i barnehagen vår, må ha kjærlighet i oss, som vi kan dele med barna våre.

***Empati** betyr for oss at vi evner å sette oss inn i andres situasjon, at vi er medfølende og bryr oss om hverandre. Empati er ikke en medfødt evne, det er noe som må læres! Små barn har ikke utviklet empati, men de kan vise sympati og empatiske handlinger. I Barnas Hus understøtter og medvirker vi til positive former for innlevelse og medfølelse gjennom barns lek og samhandling med andre barn og voksne.

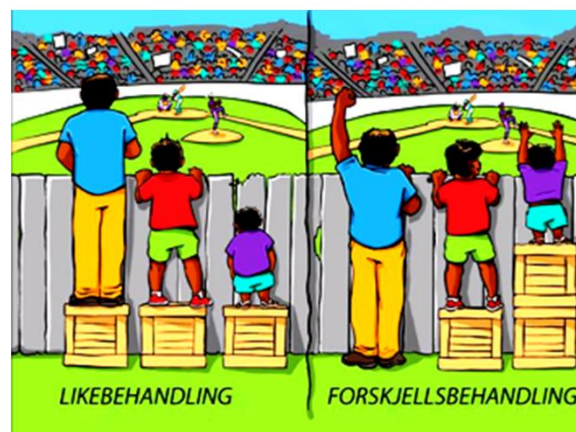
«Hvordan staver man
kjærlighet? Spurte Nasse
Nøff. Man staver ikke
kjærlighet, man føler den,
svarte Ole Brumm»
A.A.Milne

***Respekt** betyr for oss at vi er tolerante og viser respekt for andres meninger og hvor hver enkelt står i livet. Vi respekterer barna, foreldrene og hverandre. Vi møter alle mennesker med nysgjerrighet og toleranse og er åpne for at vi alle er forskjellige.

Syn på barn og barndom

Alle barn er født unike. De er kompetente, intelligente og kan mye om seg selv og egne behov. Barn er avhengige av å ha relasjoner og samspill med andre mennesker for å utvikle seg, slik Vygotskijs sosiokulturelle læringsyn fremholder. Barnehagen har derfor et stort ansvar for å legge til rette for gode relasjoner, gode opplevelser, læring og utvikling. Det er personalet i barnehagen som har ansvaret for at alle barn opplever å være i gode relasjoner, både med barn og voksne.

Vårt syn på barn må ellers ses i sammenheng med våre verdier, hvor alle barn er like mye verdt, uavhengig av familie, religion, kultur og nasjonalitet. Alle behandles med respekt for den de er. Ingen barn er like, alle er individer og må behandles deretter. I lys av det tenker vi i Barnas Hus at «urettferdighet er rettferdig».

Den gode barndom er for oss at alle barn blir sett og møtt for den de er og får utviklet og prøvd ut egne muligheter. I barndommen skal vi vokse og få mulighet til å utvikle den beste utgaven av oss selv! Barndommen har en egenverdi og er viktig i seg selv. I Barnas Hus skal vi gi barna opplevelser og muligheter til lek og utfoldelse bare for opplevelsens skyld og for å bygge den gode barndommen. Barndommen er ikke bare en forberedelse til voksenlivet, det viktigste er at alle barn skal få lov til å være barn. For eksempel er lek læring, men først og fremst morsomt og barns viktigste aktivitet!

Barnas Hus jobber aktivt med og etter Rammeplanen. Barnehagens verdigrunnlag er gjennomgående tema i hverdagen og i samarbeidet med foreldrene. Vi utfordrer hverandre og holder virksomheten vår opp mot verdigrunnlaget gjennom hverdagsrefleksjoner, på personal- og avdelingsmøter og i våre evalueringer av barnehageåret. Barnehagens formål og innhold gjenspeiles i vår årsplan, i progresjonsplaner og i avdelingenes ukeplaner. Innholdet er også tett vevd sammen med barnehagens fagområder.

Innhold og oppgaver

Barnehagens innhold og oppgaver er delt inn i 7 fagområder for å lette personalets planlegging av et variert og allsidig pedagogisk tilbud. Disse fagområdene er i stor grad de samme som barna senere møter som fag i skolen.

Vi har utarbeidet progresjonsplaner for sentrale punkter i Rammeplanen:

- Omsorg, tilknytning og trygghet
- Lek og læring
- Danning
- Vennskap og felleskap
- Medvirkning

(se vedlegg 1-5)

For å sikre arbeidet med fagområdene har barnehagen videre utarbeidet progresjonsplaner for de ulike fagområdene (vedlegg 6)

Fagområdene er:

- Kommunikasjon, språk og tekst
- Kropp, bevegelse, mat og helse
- Kunst, kultur og kreativitet
- Natur, miljø og teknologi
- Antall, rom og form
- Etikk, religion og filosofi
- Nærmiljø og samfunn

3.3 Kommunale føringer og forventninger

Barna i Barnas Hus Gullhella skal etter endt barnehagetid på samme måte som barn i de kommunale barnehagene begynne i Askerskolen. Det er derfor viktig for oss at vi forholder oss til noe av det samme som forventes av de kommunale barnehagene, slik at våre barn er rustet til å møte Askerskolen på samme måte som barn i kommunale barnehager.

Strategi for kvalitet i oppvekst 2025 ble vedtatt av kommunestyret i september 2015.

“Strategi for kvalitet i oppvekst er et mål- og verdidokument som skal sikre at barn og unge i Asker får en best mulig oppvekst. Målet er at alle barn og unge skal oppleve å lykkes i eget liv, føle mestring og glede ved egen utvikling og dermed utvikle god selvfølelse. Å mestre eget liv, respektere forskjellighet og bidra positivt i et heterogent samfunn vil føre til at dagens barn og unge blir rause og robuste samfunnsborgere”. (Asker kommune)

Ut fra denne strategien har kommunen utarbeidet en kompetanseplan for oppvekst, som blant annet inneholder kurs og utviklingsarbeider som også de private barnehagene kan delta i (for eksempel lederutviklingsprogram, *De utrolige årene*, mm.)

Direktør for oppvekst har også utarbeidet et forventningsbrev til alle barnehager i Asker, som angir faglige føringer og forventninger.

Askerbarnehagene skal de neste fem årene satse særlig på tidlig innsats, et trygt og godt læringsmiljø, språkutvikling, overgang barnehage-skole/SFO, realfag og digital læring. Barnas Hus etterstreber å jobbe mot disse forventningene, blant annet gjennom å benytte oss av den kompetansehevingen som tilbys og følge de standardene som er utarbeidet.

4. Visjon og Fokusområder

4.1 Visjonen «Samhold og latter i bøtter og spann» er det vi ønsker at hverdagen i barnehagen vår skal være preget av. Dette skal små og store kjenne i hjertet sitt!

I Barnas Hus har vi 4 fokusområder, som er overordnet og gjennomgående fra år til år. Våre fokusområder er valgt på bakgrunn av det vi vet er spesielt viktig for barns utvikling. Dette er også områder som preger både forskning og barnehagedebatten, og det er områder barnehagen har hatt spesielt fokus på over lengre tid. Våre fokusområder er også nært knyttet til våre verdier.

4.2 Lek

Lek er barns viktigste gjøremål, og leken er et mål i seg selv! Å kunne leke og få leke er en velsignelse for alle mennesker. (Berg 1982). Den trenger næring og oppmuntring (Olofsson 1991). Noen barn behøver voksne som lokker dem inn i lekens verden – noen som er både følelsesmessig og lekent nærværende og som språkstøtte.

Rammeplanen legger vekt på at leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og at lekens egenverdi skal anerkjennes. Den fremhever at barnehagens personale skal organisere tid, rom og materiale for å inspirere til lek. Personalet skal gi barna erfaringer som grunnlag for lek, fremme et inkluderende lekemiljø, observere, veilede og støtte leken på barnas

premisser. Videre må personalet være bevisst egen rolle og deltagelse, samt ta initiativ slik at alle barn kommer med i lek.

Alle barn på Barnas Hus leker hver dag

4.3 Språk

Lek og språk er tett vevd sammen, og språket, kroppsspråk eller verbalt språk, er en forutsetning for barns lek og helhetlige utvikling.

Barnehagen skal være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker alle sider av barns utvikling. Gjennom dialog og samspill skal barna støttes i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening (jf. Rammeplanen).

Personalet i barnehagen skal anerkjenne og respondere på, samt stimulere til, barns ulike verbale og nonverbale kommunikasjon og legge til rette for og støtte deres språkutvikling. Personalet skal gi alle barn varierte og positive erfaringer med å bruke språk som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for tanker og følelser, og sørge for at alle barn involveres i samspill og samtaler. Personalet skal være bevisst sin egen rolle som språklig forbilde. Vi skal observere og gi støtte til barn med kommunikasjonsvansker og bidra til språklig mangfold for hele barnegruppen.

I Barnas Hus benytter vi oss av Urleys prinsipper for språklæring. Dette er et arbeidsdokument som beskriver hvordan barn lærer språk og hvordan vi kan støtte denne læringen. Dokumentet følger som vedlegg til denne pedagogiske virksomhetsplanen (vedlegg 7)

Alle barn på Barnas Hus er i et rikt språkmiljø.

4.4 Relasjoner

Vi vet at det å bygge gode relasjoner i barnehageårene er helt grunnleggende for barns videre utvikling på mange områder. I barnehagen vår har vi fokus på gode relasjoner barn imellom og mellom barn og voksne. Alle barna skal ha en trygg og god hverdag med mye kjærlighet! Ansvar for denne relasjonen ligger alltid hos den voksne.

Vi voksne skal se det enkelte barnet, både som seg selv og som en del av en gruppe, og hjelpe og støtte det til å bygge gode relasjoner. Å skape en god relasjon handler ikke alltid om at vi imøtekommer barnets ønsker, men at barnet føler at det blir sett og tatt på alvor i enhver situasjon. Gjennom bruk av både tale og kroppsspråk, og også bruk av lek, kan vi være med å bygge disse gode relasjonene. Når barn og voksne klarer å skape de gode relasjonene, legger vi et godt grunnlag for trygge og harmoniske barn. Gjennom gode relasjoner har barna muligheter til å videreutvikle både språk- og lekeferdigheter.

Alle barn på Barnas Hus skal ha muligheten til å bli den beste utgaven av seg selv.

4.5 Natur og uteliv

Natur og uteliv/friluftsliv er en viktig del av Barnas Hus og for oss et gjennomgående satsningsområde for alle avdelinger. Vi har siden 1997 hatt fokus på natur og uteliv, og dette kommer også tydelig frem i våre vedtekter. Barna bruker lavvoplassen med progresjon etter alder.

Naturen har alltid vært viktig i barnehagehverdagen på Barnas Hus. Vi har gjennom flere år bygget opp vårt fantastiske lavvoområde, som bidrar til at alle barn og voksne kommer i nær kontakt med og får de beste muligheter til å knytte sterke bånd til naturen og det den kan gi oss.

Barnehagen bidrar med dette til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med å oppholde seg i naturen til ulike årstider. Vi må jobbe for å gi barna et mangfold av naturopplevelser og gleden av å oppleve naturen som arena for lek og læring. Å la barna møte og bli nysgjerrige på naturfenomener, bli kjent med teknologi og ulike redskaper er også viktig. Gode opplevelser må stå i fokus, slik at barna utvikler respekt og en begynnende forståelse for hvordan de kan ta vare på naturen.

Vi voksne skal legge til rette for mangfoldige naturopplevelser og skape arenaer i naturen for lek, undring, utforskning og læring. Vi skal gi tid og rom for undring og refleksjon over naturfenomener og sammenhenger i naturen, samt utforske og eksperimentere med teknologi sammen med barna.

«I en naturbarnehage med mye plass og stor variasjon i terreng, natur- og kulturvegetasjon, leker barn flere fantasileker, tempoet er roligere, konfliktene færre, barna mindre syke, konsentrasjonen større, barna mer lydvare, mindre rastløse og bedre motorisk utviklet enn barn i en striglet «bybarnehage» med liten plass» Helsedirektoratet (2003).

Alle barn på Barnas Hus får varierte opplevelser og erfaringer i naturen.

5. Barnehagens progresjonsplaner

Vi har etter krav fra den nye Rammeplanen 2017 utarbeidet progresjonsplaner innen fagområdene og rammeplanens verdigrunnlag. Disse arbeides med gjennom hele året, og målene i disse er veiledende for vårt arbeid med enkeltbarnet og barnegruppene. Det ligger også hovedpunkter for hver avdeling innen fagområdene i årsplanen vår (temaplan for barnehageåret), som viser progresjon innen dette arbeidet.

Progresjonsplaner for innhold, verdigrunnlag og fagområder ligger som vedlegg 1-6

6. Rutiner for tilvenning og overganger

6.1 Tilvenning

Å begynne i barnehagen er en stor og viktig begivenhet i både barns og foreldres liv. På våren, når barnegruppen er «klar», inviterer vi til foreldremøte for alle nye foreldre i barnehagen. Her vil de få informasjon om barnehagen, avdelingen og om

tilvenningsperioden. Vi inviterer også til en «hilse-på-dag», hvor barn og foreldre kommer på besøk til avdelingen hvor de skal gå. Denne dagen har vi for at personalet skal få hilst på de nye barna, og at barna får sett barnehagen, de voksne de skal være sammen med og de andre barna som skal starte sammen med dem. Dette er også et fint første møte mellom nye foreldre. I løpet av sommeren sender vi ut velkomstbrev med mer informasjon om oppstart, tilknytningsperson og annen viktig informasjon.

En god tilvenningsperiode hvor barn, ansatte og foreldre blir godt kjent med hverandre, er viktig, og vi jobber for å skape trygghet, tillit og gode relasjoner helt fra starten. Tilvenningen må, i nært samarbeid med foreldrene, tilpasses det enkelte barnet. Vi er tydelige på at foreldrene må være til stede og tilgjengelige for barnet i minst tre dager, og så ser vi sammen på hvordan vi går frem videre. Vi anbefaler at barna har litt kortere dager i barnehagen den første tiden. Det er en ny hverdag med mange nye mennesker og mange nye inntrykk å fordøye. At foreldrene også blir godt kjent med oss og opplever tillit til de voksne, vil være med på å påvirke barnets opplevelse av barnehagen helt fra starten. En trygg og god oppstart i barnehagen er viktig for barnets videre barnehagehverdag hos oss.

6.2 Overgang fra liten til større avdeling i barnehagen

Når barna skal bytte avdeling til høsten, begynner vi denne prosessen allerede på nyåret. Det er ikke alltid vi vet hvem som skal hvor, men å bli kjent med barn og voksne, og livet som «stor» i barnehagen er viktig for å få en god overgang.

Personalet lager en plan for besøk på nye avdelinger og vi jobber med at de voksne skal tilnærme seg og skape gode relasjoner til nye barn på sin avdeling. Foreldrene får hvert år denne planen tilsendt. Utover våren skal barna bli kjent med rutiner, og de skal få delta i hverdagsaktiviteter på sin nye avdeling. På småbarnsavdelingen jobber vi litt ekstra med barna som skal bytte avdeling, gjennom å øve på selvstendighet i måltider og garderobesituasjon. Vi øver på å sitte på plassen sin i samlingsstund og på å vente på tur.

Oppstart på ny avdeling etter sommerferien kan, på tross av en god tilvenningsperiode gjennom våren, være vanskelig for noen barn. Da må personalet og foreldrene ha en god kommunikasjon om dette, og noen foreldre må forvente å bruke ekstra god tid, og kanskje til og med være litt til stede sammen med barnet de første dagene.

6.3 Overgang barnehage – skole

I Rammeplanens kapittel 6 er viktigheten av samarbeid med foreldre og skole i overgangen mellom barnehage og skole fremhevet

«Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning. Barnehagen og skolen bør utveksle kunnskap og informasjon som utgangspunkt for samarbeid om tilbudet til de eldste barna i

barnehagen, deres overgang til og oppstart i skolen. Barnehagen må ha samtykke fra foreldrene for å dele opplysninger om enkeltbarn med skolen. De eldste barna skal få mulighet til å glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er en sammenheng mellom barnehagen og skolen. Barnehagen skal legge til rette for at de eldste barna har med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen. Barnehagen skal bidra til at barna kan avslutte barnehagetiden på en god måte og møte skolen med nysgjerrighet og tro på egne evner. Barna skal få bli kjent med hva som skjer i skolen og skolefritidsordningen» (Rammeplanen).

Asker kommune har utarbeidet en standard for overgang barnehage-skole (vedlegg 8). Formålet med standarden er å sikre:

- gode rutiner mellom barnehager og skoler
- en trygg skolestart for barn som begynner i 1. klasse og på SFO og for deres foresatte
- tidlig innsats for alle barn

Barnas Hus forholder seg til denne standarden, og vi samarbeider med de nærliggende skolene for å sikre en best mulig overgang til skolen for alle barn. Hver høst utarbeider barnehagen en egen førskoleplan som gjelder for vår førskolegruppe. Denne tar utgangspunkt i kommunens standard men tar også hensyn til barnegruppen, organiseringen av førskolen og andre lokale hensyn. Førskoleplanen deles ut til alle førskoleforeldre og ligger også ute på åpen hjemmeside (vedlegg 9).

7. Observasjon

I barnehagen observerer vi barna hver dag. Vi bruker mye uformell observasjon i form av iakttagelser som vi drøfter med hverandre, men vi observerer også systematisk. Dette betyr at vi iakttar det som skjer, på en særlig oppmerksom måte. Dette gjør vi for å kunne hjelpe og støtte barnas utvikling ut ifra hvor de er til enhver tid. Vi bruker ulike observasjonsmetoder avhengig av situasjon og ut ifra hva vi ønsker å observere. Observasjon foregår i hverdagsaktiviteter, i lek og i planlagte aktiviteter. Før foreldresamtalene om høsten og våren har vi ekstra fokus på observasjon og jobber strukturert med det opp mot alle barna. Dette gir oss et enda bedre utgangspunkt for samtalen.

Som del av det systematiske språkarbeidet i barnehagen benytter vi TRAS (Tidlig registrering av språkutvikling). Gjennom TRAS får vi en oversikt over hva barnet mestrer innen de ulike områdene av språket, og ser hva vi eventuelt må hjelpe barnet litt ekstra med. Det enkelte barns TRAS-skjema overføres til skolen etter foreldrenes samtykke.

8. Evaluering

Ved slutten av hver måned oppsummerer og evaluerer alle avdelingene hva de har jobbet med og hvordan dette har vært. Dette legges ut til alle foreldre på vår kommunikasjonsplattform Kidplan.

Til jul og før sommeren evaluerer avdelingene målene i temaplanen, fokusområdene våre, arbeidet med verdier, foreldre og personalsamarbeid og andre tema som har vært aktuelle i halvåret som har gått. Denne evalueringen blir gjort i felleskap av de ansatte på den enkelte avdeling. Det er en intern evaluering som vi bruker for å arbeide videre, og en del av vår dokumentasjon.

Det skal etter hver runde med foreldresamtaler gjennomføres rapport samtaler mellom daglig leder og de pedagogiske lederne. Dette gjør vi for å sikre arbeidet med det enkelte barnet, barnegruppen og arbeidet opp mot rammeplanen og årsplanen.

9. Foreldresamarbeid

«Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling» (barnehageloven §1)

Det er foreldrene som har hovedansvaret i barnets liv. Barnehagen skal legge til rette for et godt foreldresamarbeid og en god dialog med foreldrene, til det beste for barnet.

Det daglige samarbeidet foregår i hente- og bringesituasjoner. Vi utveksler viktig informasjon, og de ansatte forteller om hvordan vi opplever at barnet har hatt det i barnehagen. Det er viktig at barnet opplever et gjensidig tillitsforhold og en god relasjon mellom foreldrene og de ansatte i barnehagen. Dette danner grunnlag også for barnets trygghet og trivsel hos oss. Vi kommuniserer også ukentlig med foreldrene (ukeplaner, informasjon og bilder) på Kidplan.

To ganger i året tilbyr vi foreldresamtaler. Dette er foreldrenes samtale, hvor de skal få informasjon om barnets utvikling, drøfte ting de lurer på og få et bilde på hvordan barnehagen opplever deres barn. I forkant av foreldresamtaler har avdelingene observert systematisk og de har utvekslet tanker og informasjon seg imellom, som foreldrene får et innblikk i. Vi benytter et fast samtaleskjema til disse samtalene og dette oppbevares i barnas arkivmapper til barnet går ut av barnehagen.

Barnehagen deltar hver høst i Udir sin brukerundersøkelse for foreldre i barnehagen. Vi har hatt jevne og gode resultater, men jobber hele tiden med å forbedre oss ut fra resultatene av denne undersøkelsen.

10. Personalsamarbeid

Et godt pedagogisk arbeid med barna forutsetter kompetente og engasjerte voksne som trives med jobben sin. Verdien våre er grunnlaget i personalsamarbeidet oss imellom, og det «å ville hverandre vel» er viktig for at vi alle skal trives.

Personalsamarbeid er et mellommenneskelig arbeid. Vi jobber tett på hverandre hver dag og det er viktig at vi er trygge på hverandre for at vi alle skal kunne oppleve en meningsfylt og god arbeidshverdag.

I hverdagen har vi ulike møtearenaer hvor dette samarbeidet er i fokus. Vi har daglige morgenmøter med statusoppdatering på voksne og barn i hver avdeling, avdelingsmøter annenhver uke, pedagogmøter annenhver uke og personalmøter på kveldstid ca. 1 gang i måneden. Vi har også julebord, sommerfest eller andre aktiviteter som sosiale møtearenaer for personalet.

11. Eksterne samarbeidspartnere

Barnehagen samarbeider med flere instanser gjennom barnehageåret. Vi har et nært samarbeid med nærliggende skoler (jf. standard for overgang barnehage-skole). Vi samarbeider med barne- og familieenheten (spesialpedagog, logoped, fysioterapeut), barneverntjenesten, helsestasjonen og andre aktuelle instanser.

Barnehagen deltar i tverrfaglige samarbeidsmøter (tfs) sammen med foreldre som er urolige for sitt barn. Dette er et lavterskeltilbud i Asker kommune og en god møtearena for de som ikke har et klart behov for Ppt eller lignende, men likevel er urolig og har behov for hjelp eller støtte til sitt barn.

12. Barnehagens tradisjoner

Dugnad – alle foreldre har dugnadsplikt, og de jobber sammen to kvelder i året for å vedlikeholde og oppgradere barnehagen. Dette er også et sosialt møtested for foreldrene, hvor de kan bli bedre kjent med hverandre. Su er ansvarlig for dugnadene.

Brannvernuke – De største barna blir kjent med brannbamsen Bjørnis, og førskolebarna får besøke brannstasjonen. Vi gjennomfører brannøvelser, og vi tester klokker og slukkeutstyr sammen med barna i løpet av denne uken.

Forut med foreldrekafe – Hver høst deltar barnehagen i Forut sin barneaksjon. Gjennom et pedagogisk opplegg med bøker, bilder, video og sanger blir vi kjent med barn fra et utviklingsland. Vi avslutter dette opplegget med foreldrekafe på FN-dagen, hvor vi selger produkter fra Forut og hjemmelaget suppe til inntekt for Forut sin barneaksjon. Det er gledelig å se barnas ønske om å bli kjent med andre kulturer og å hjelpe de som ikke har det like godt som dem selv.

Lanternefest – Vi samles i lavvo-området vårt i den mørke høsttiden. Her går vi rundt med hjemmelagde lykter og synger Lanternesangen vår og andre lys-sanger. Så kommer det en skikkelig gammel vokter – han er nok godt over hundre år! Han skulle tenne alle lyktene i gatene i gamle dager, men hos oss er det vi som lyser opp for han. Vekteren har med «sol, måne- og stjernebaker» til oss.

Juleverksted – I desember samles vi på tvers av avdelingene for å lage små hemmeligheter til jul, skape julestemning og kose oss sammen.

Luciafeiring - Vi inviterer avdelingsvis til Luciamorgen, hvor barna på de store avdelingene går i Lucia-tog og synger for alle foreldrene. Vi serverer hjemmebakke lussekatter og har en hyggelig stund med gjestene våre.

Nissefest – Alle barn og voksne møtes på huset for å spise nissegrøt sammen. Vi kler oss i rødt og har på nisseluer. Så går de store barna ut i skogen for å sette ut grøt til skogsnissen. De minste barna er på avdelingen sin og får som oftest et glimt av nissen idet han reiser forbi vinduet i barnehagen. Er barna i skogen heldige, får også de et glimt av skogsnissen i skogkanten, og han blir så forskrekket over å se oss at han glemmer igjen sekken sin, år etter år...

Skiskole – Førskolebarna har hvert år tilbud om å delta på skiforeningens skiskole på Eidjordet. Dette er en foreldrebetalt aktivitet.

Karneval – vi kler oss ut etter alle kunstens regler, spiser pølser og danser og har det hyggelig på tvers av avdelingene. Så slår vi «katta ut av sekken» og spiser innholdet!

Vinterfest – Vi samles i lavvo-området vårt til ski- og akefest. Det pyntes med flagg og banner, vi griller, går skirenn og får premie høyt på en premiepall.

Påskeverksted – Vi samles på tvers av avdelingene for å lage påskepynt og kose oss sammen

Påskefrokost – Vi inviterer foreldrene på avdelingen til å ta med seg noe til felles påskefrokostbord. Barna underholder, og vi spiser en hyggelig frokost sammen.

Rusken – Vi går rundt omkring på og utenfor barnehagens område og plukker søppel før 17. mai. Vi pynter barnehagens område med sommerblomster.

Blomstertog – Hele barnehagen går bak fanen vår, i tog til Gullhella bo- og behandlingssenter. Her synger vi for beboerne og koser oss med is. Etterpå går vi tilbake til barnehagen hvor vi griller og har det hyggelig sammen.

Overnatting for førskolebarna – Årets høydepunkt er når førskolebarna skal overnatte i barnehagen, enten på huset eller i lavvoen. Vi møtes etter barnehagens stengetid, med soveposer og pysj og litt godteri i sekken. Vi spiser god mat sammen, har skattejakt eller ser en film. Og har verdens beste kveld sammen med gode førskolevenner!

Sommerfest – Foreldre, søsken, besteforeldre og enda flere inviteres til sommerfest på barnehagens uteområde. Her har barna underholdning fra scenen og førskolebarna blir gjort ekstra stas på. Alle familier har med en rett til felles fest-bord, og vi spiser og har det hyggelig sammen.

13. Barnehagens utviklingsplan/kompetansehevingsplan

Barnehagen startet høsten 2018 med barnehageprogrammet *De utrolige årene* (Duå). Dette programmet skal gå over ett år med mellomveiledninger i barnehagen og med oppfølging i form av etterveiledning ett år etter at programmet er avsluttet.

Daglig leder og én pedagogisk leder deltar fra januar 2019 i Asker kommune og BI sin lederopplæring med fokus på implementering av rammeplanen. Etter planen skal to pedagoger starte dette løpet sommeren 2019, og den siste pedagogen håper å få deltatt på et løp med oppstart januar 2020.

Én pedagog deltar i språknettverk gjennom Asker kommune.

Eventuelle pedagoger på dispensasjon følger kursrekke for pedagoger på dispensasjon gjennom Asker kommune.

Nyutdannede pedagoger følger kursrekke for nyutdannede pedagoger gjennom Asker kommune.

Det er uttrykt interesse for kursrekker for barneveildere, og dette vurderes fortløpende.

14. DUÅ

Alle ansatte deltar fra høsten 2018 i barnehageprogrammet *De utrolige årene*. Gjennom vårt fokusområde relasjoner og deltagelse i DUÅ, skal personalet jobbe med hvordan vi kan fremme barns sosiale, emosjonelle og faglige ferdigheter i barnehagen.

15. Barnehagens Årsplan

Barnehagen utarbeider hver høst en årsplan, som sier noe om det kommende barnehageåret. Her finner du informasjon om avdelingene; barn og voksne, temaplan for året, litt om hverdagen vår og litt om driften det kommende året. Årshjul med viktige datoer er også en del av årsplanen.

Vi har valgt å ha en kortfattet og oversiktlig årsplan med fin layout og flotte bilder. Vi opplever at denne blir lest av foreldrene, og den er fin for personalet å bruke som et arbeidsverktøy når vi har denne pedagogiske virksomhetsplanen som bakteppe.

16. Pbl Mentor

Barnehagen benytter *Pbl mentor*. Dette er et verktøy for barnehagens HMS-arbeid, og det inneholder også personal- og lederhåndbok. Alt dette er digitalt og dermed tilgjengelig for de ansatte når de trenger det. Dette systemet er under stadig utvikling i barnehagen vår.

17. Vedlegg 1 - 5: Progresjonsplaner for innhold, verdigrunnlag og fagområder

Tilvenning, tilknytning og omsorg

1 – 2- år	3 – 4 år	5 – 6 år
<p>Barnet får en tilknytningsperson når det stater i barnehagen som har ansvar for barnet den første tiden. Tilvenningen skjer på barnets premisser.</p> <p>Vi gir tilbud om oppstartsamtale etter kort tid, hvis ønskelig.</p> <p>Vi skaper gode og trygge relasjoner i lek og samhandling med hvert enkelt barn.</p> <p>Vi er sammen med barna i de aktivitetene de holder på med, og støtter dem i deres utvikling.</p> <p>Vi tilrettelegger for lek i små grupper.</p> <p>Vi har felles møtepunkter for jevnaldrende barn på tvers av avdelinger.</p> <p>I rutinesituasjoner tilrettelegger vi for hvert enkelt barns behov og forutsetninger.</p> <p>Vi støtter barna i deres nysgjerrighet til naturen, og går på besøk til lavvroområdet og på andre turer i nærmiljøet.</p> <p>Barna møter barn og voksne fra de andre avdelingene ute og inne. Her skapes trygghet og relasjoner.</p>	<p>Vi bruker august til å bli kjent med nye barn og ny gruppe.</p> <p>Vi legger vekt på at barna skal oppleve trygghet ved overgang til ny gruppe.</p> <p>Barna er trygge på de voksne og har minst en voksen de kan betro seg til.</p> <p>Barna utvider horisonten og utforsker mer av uteområdet på egenhånd. De vet allikevel hvor vi voksne er og at vi er tilgjengelige for dem.</p> <p>Barna opplever at deres følelser blir anerkjent.</p> <p>Vi er sammen med barna i de aktivitetene de holder på med, og støtter dem i deres utvikling.</p> <p>Barna kjenner til og opplever forutsigbarhet i de daglige rutinene.</p> <p>Vi støtter barna i deres nysgjerrighet til naturen, og blir kjent med lavvroområdet og dets grenser.</p>	<p>Vi etablerer en førskolegruppe som har eget opplegg gjennom året.</p> <p>Barna er trygge på de voksne og har minst en voksen de kan betro seg til.</p> <p>Barna blir sett og opplever barnehagehverdagen som en trygg base for lek og læring.</p> <p>Barna opplever at deres følelser blir anerkjent.</p> <p>Vi er sammen med barna i de aktivitetene de holder på med, og støtter dem i deres utvikling.</p> <p>Vi har fokus på selvstendighet og tro på egne evner.</p> <p>Vi trygger de i overgangen barnehage – skole og følger kommunens veileder og dets årshjul.</p> <p>Vi har overnatting i barnehagen/lavvoen.</p>

Lek

1-2 år	3-4 år	5 - 6år
<p>Vi setter ord på alt og samtidig viser alt på en konkret måte</p> <p>Vi bruker mye språk og tegn</p> <p>Vi er tilstede</p> <p>Vi sitter på gulvet på samme nivå</p> <p>Vi leker sammen med barna både inne og ute og vil være gode modeller hvor de kan lære fra</p> <p>Vi inkluderer alle inn i leken</p> <p>Vi deler barna i små grupper</p> <p>Vi skaper relasjoner ved å leke med barna</p>	<p>Vi gir barna mer tid til egen lek og bekrefter den</p> <p>Vi viser nye typer leker og introduserer/veileder barna;</p> <p>vi legger til rette for at barna har tilgang til ulikt materiale og ulike aktiviteter som skaper lek</p> <p>Vi deler barna i små grupper med både barn på samme aldre og på tvers</p> <p>Vi hjelper barna å utvikle gode relasjoner inn i leker</p> <p>Vi hjelper barn å løse konflikter i lek sammen med andre barn</p> <p>Vi setter i gang enkle regelleker og hjelper barna å følge dem og å takle frustrasjoner når det gjelder å tape eller bli tatt</p>	<p>Vi gir mer plass til barnas initiativ og støtter det</p> <p>Vi følger barnas egne behov i forhold til leker siden behovene er mer tydelig</p> <p>Vi deler barna i små grupper sammen med 4- og 5-åringer</p> <p>Vi oppfordrer barn å løse konflikter selv, samtidig sørger vi for at alle barna blir med inn i lek</p> <p>Vi observerer barna i lek for å forebygge mobbing,</p> <p>Vi tilbyr mer brettspill og veileder barn i leken,</p> <p>Vi støtter barnas egen lek</p> <p>Vi sørger for at barna ha tilgang til ulikt materiale og vi hjelper dem å bruke det på en adekvat måte</p>

Danning:

1 – 2 år	3 – 4 år	5 – 6 år
<p>Barna øver på grunnleggende sosiale ferdigheter som å dele og vise omsorg overfor andre</p> <p>Barna øver på å sette grenser for seg selv og andre.</p> <p>Voksne er tilstede og veileder i barnas begynnende konflikthåndtering.</p> <p>Vi har fokus på gode relasjoner med andre barn.</p> <p>Barna blir kjent med de sosiale reglene og øver på selvstendighet rundt måltidene.</p> <p>Barna deltar i rydding i alle situasjoner.</p> <p>Vi oppdager naturen gjennom sansing og bruk av kroppen.</p> <p>Barna er ute minst en gang om dagen, hvor de får oppleve de forskjellige årstidene.</p> <p>Vi tilpasser utetiden etter barnas behov og værforhold.</p> <p>Vi legger til rette for selvstendighet i dotrening og påkledning.</p>	<p>Vi legger til rette for selvstendighet ved dogåing og påkledning.</p> <p>Barna øver på å ordne maten sin selv ved frokosten.</p> <p>Barna bytter på å være ordensbarn og hjelper til å dekke bord og servere mat.</p> <p>Vi har fokus på turtaking.</p> <p>Voksne er tilstede og veileder barna i konfliktsituasjoner.</p> <p>Barna gjøres oppmerksomme på at negativ atferd påvirker samspillet med andre barn.</p> <p>Vi jobber for at barna blir glad i naturen og tar vare på det livet som er der.</p> <p>Barna skal oppleve mestring i møte med naturen.</p> <p>Vi har fokus på at vi etterlater turmålene på den måten vi ønsker det skal være når vi kommer tilbake.</p>	<p>Måltidet er en arena for godt sosialt samspill og den gode samtalen.</p> <p>Barna bytter på å være ordensbarn og hjelper til å dekke bord og servere mat.</p> <p>Barna opplever å være bevisst sin egen mestring i hverdagen.</p> <p>Barna har erfaring med konflikthåndtering og blir mer selvstendig i dette.</p> <p>Barna opplever at de i stadig større grad blir gitt ansvar for egen atferd.</p> <p>Barna respekterer naturen og det mangfoldet som finnes der.</p> <p>Vi bruker naturen som læringsarena innenfor alle områder av barns utvikling.</p> <p>Vi bruker naturen til å stimulere samarbeid og samspill.</p> <p>Vi har fokus på at vi etterlater turmålene på den måten vi ønsker det skal være når vi kommer tilbake.</p>

Vennskap og fellesskap

1-2 år	3-4 år	5-6 år
<ul style="list-style-type: none"> • Vi skal sitte på gulvet og være tilstede i leken • Være gode rollemodeller for barna • Vi skal bygge trygge og nære relasjoner mellom barna-barn og barn – voksne • Vi skal se hvert enkelt barn og fremheve det • Vi skal vise kjærlighet til alle barna 	<ul style="list-style-type: none"> • Vi voksne skal være deltagende i lek • Være tilstede for veiledning i samspill mellom barna • Vi ønsker at alle skal ha noe å leke med • Vi skal fremsnakke hvert barn • Vi skal støtte barna i å sette egne grenser, men også respektere andres grenser 	<ul style="list-style-type: none"> • Vi ønsker at barna skal få møte jevnaldrende fra andre avdelinger- flere møtepunkter • Vi skal veilede barna i å ta vare på sine venner • Vi ønsker at alle skal ha noe å leke med • Vi voksen skal være tilstede, observere og veilede barna i leken • Vi skal veilede barna i konfliktløsning

Medvirkning

1-2 år	3-4 år	5-6 år
<ul style="list-style-type: none"> • Barna skal få en følelse av å kunne påvirke sin egen hverdag • Barna skal få en anerkjennelse for sin identitet og sine behov • Vi bruker tid og oppmerksomhet på det barna er interessert i, og støtter dem i denne prosessen 	<ul style="list-style-type: none"> • Vi anerkjenner barnas ønsker og hjelper dem med å sette ord på behov og følelser • Barna er med på å påvirke hvilken vei et prosjekt skal ta • Vi skal hjelpe barna i å bli kjent med seg selv og kroppen sin (varm/kald, mett/sulten, våt/tørr) • Vi skal hjelpe barna til å kjenne på egne behov • Barna lærer av hverandre 	<ul style="list-style-type: none"> • Vi anerkjenner barnas ønsker og hjelper dem med å sette ord på behov og følelser • Barna er med på å påvirke hvilken vei et prosjekt skal ta • Vi skal hjelpe barna i å bli kjent med seg selv og kroppen sin (varm/kald, mett/sulten, våt/tørr) • Vi skal hjelpe barna til å kjenne på egne behov • Barna lærer av hverandre • Vi bidrar inn i fellesskapet, deltar i demokratiske prosesser, din stemme teller i en større helhet der flertallet avgjør